

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto f. 4.—
Pol leta „ 2.—
Četrt leta „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dalencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kjer se nahaja tudi upravništvo. — Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delavec in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilno slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

Deželni zbor goriški.

V. seja dne 21. novembra ob 5. uri popoldne. Ko se potrdi zapisnik poprejšnje seje, naznanja glavnik, da se je poslanec Doljak izgovoril, da ne more priti k današnji seji, ker se udeležuje komisije za uravnavo zemljišnega davka.

Nove peticije se izročijo dotičnim odsekom.

Dr. Lavrič bere interpelaciji, kateri ste tiskani na drugem mestu v današnji številki.

Cesarski komisar pravi, da predloži interpelacijo zaradi izvrševanja §. 19 drž. osnovnih postav vladi in da o svojem času na njo odgovori. Gledé tega pa, da se jemljejo otroci v tvornicah (fabrikah) po noči v delo, zagotavlja, da je c. k. okr. glavništvo goriško, vsakrat, kadar je tako ponočno najemanje otrok pozvedelo, svojo dolžnost storilo. Da gre pa to boljše dotičnim županstvom in da glavništvo ne more iz lastnega nagiba postopati, ako se mu taki prestopki ne ovajajo.

Dr. Maurovich si izprosi na to besedo za nujni predlog, naj veleslavni zbor sklene, da se ima predložiti vladi spomenica, naj ona pri tem obstoji, da se začne takoj delati železnica čez Predel in da predloži dotični načrt državnemu zboru.

Predlog se sprejme enoglasno in izvoli se odsek udov, da sestavi spomenico.

V odsek so izvoljeni: Bar. Ritter (predsednik) Gorjup, Dr. Maurovich, Pagliaruzzi in dr. Deperis.

Po prestopu na dnevni red urtrjuje poslanec Pagliaruzzi svoj predlog zastran postave o razdelitvi občinskih zemljišč in predlaga, naj se izroči ta stvar političnemu odseku v obravnavo.

Dr. Deperis pa predlaga, naj se Pagliaruzzi-jev predlog kar zavrne.

Winkler je za to, da se izvoli za to vprašanje poseben odsek 5 udov in njegova obvelja po kratkem besedovanju.

V odsek se izvolijo: Pagliaruzzi, dr. Abram, Winkler, dr. Deperis, dr. Maurovich (predsednik).

O drugem predmetu poroča poslanec Winkler v imenu finančnega odseka o proračunu šolskega zaloga za l. 1873. in predlaga, naj zbor sklene: 1. Dohodki šolskega zaloga, mej katere se ušteva tudi državni donesek 3231 gl. v zmislu §. 66. državne postave 14. maja 1869, so določeni za l. 1873 se 6215 gl.; — 2. stroški, ki obsegajo tudi pokojnine dolžne učiteljem goriških normalke, oziroma njihovim udovam v skupnem znesku 2884 gl. so odmerjeni se 6952 gl.; — 3. dosledni premanjkljaj 737 gl. se založi zerarskim znes-

kom, katerega predplača deželni zalog. — 4. Sprejmejo se v proračun tudi popreje omenjene pokojnine, pa to naj nikakor ne škoduje pravicam dežele do morebitne večje podpore iz državnega zaloga in zato se naročuje deželnemu odboru, da zadobi tem pravicam veljavo pred državno sodnijo, ako mu vlada povoljno ne razjasni, zakaj odbija pri izračunjenji svoje podpore normalne stroške, a ne tudi njenih dohodkov.

Winkler prebere tudi ministerstveno razsodbo, ki je došla še le danes deželnemu odboru in s katero se je zavrnila zahteva za večjo državno podporo šolskemu zalogu.

Poslanec Deperis nasvetuje, naj se izroči ta razsodba finančnemu odseku, da to zadevo pretrese in potem predlaga, kar bo za dobro spoznal. A temu predlogu se nihče ne pridruži, tedaj se o njem niti ne glasuje.

Na to se sprejmejo vsi odseki predlogi brez spremembe.

Proračun zemljiščno-odveznega zaloga za l. 1873, o katerem poroča tudi poslanec Winkler kaže sledeče rezultate:

Za stroške zemljiščno-odveznega zaloga v upravnem letu 1873 je določen znesek 105.785 gl., dohodkov je ustanavljenih ravno toliko; da se pokrijejo dotične obresti, preračunjene za omenjeno leto s 47.900 gl., ki jih ima plačati dežela, kakor tudi znesek 4.800 „ ki ga ima plačati na odbitek ugotavljenega svojega dolga.

Skupaj 52.780 gl. se bo tirjalo 13%, doklade k izravnim davkom brez vojskinega priklada. — Sprejeto, in ker gre tu za deželno postavo, tudi v zadnjem branji.

Dr. Abram poroča o proračunu deželne gluho-nemice za l. 1873. Dohodkov obsega ta proračun 5227 gl. 54 kr., stroškov 11.564 gl. 80 kr. in tedaj premanjkljaja 6337 gl. 86 kr. Da se ta založi, kolikor ga namreč pada na goriško deželo, je preskrbljeno v deželnem zalogu in v glavnem zalogu za uboge. Proračun se potrди.

Dalje poroča dr. Abram o proračunih raznih manjših zalogov, kateri oskrbuje deželni odbor. Odebrijo se vsi po odsekovih predlogih.

Candussi bere poročila o računskih sklepih za l. 1871, šolskega zaloga, zaloga Codelli-jevih stipendijev in stipendijskega zaloga, kateri se potrđijo vsi brez razgovora.

O devetem predmetu dnevnega reda vzame deželni zbor na znanje poročilo deželnega odbora, katero bere dr. Deperis, kako je vlada zavrnila prošnjo, da bi se naši deželi povračali stroški, katere jej prizadevajo

odgnani (šubarji) italijanski domačini. Takih stroškov se navali naši deželi, ker je na meji, posebno dosta, a ker obstoji mej Avstrijo in Italijo nekake vzajemnost gledé odgonskih stroškov, se ne vračajo, ampak padajo vsi na ramena našemu deželnemu zalogu.

Dottori bere poročilo peticijskega odseka o prošnji trziške (monfalkonske) občine, da se ji odpusti dolg do cesarskega erarja za drva priskrbljena vojskom l. 1860. Predlog, da se ima ta prošnja priporočiti milosti Njegovega Veličanstva, obvelja soglasno.

Dalje predlaga peticijski odsek po poročevalcu Dottori-ju naj se dovoli goriškemu odseku, ki se je ustanovil za namene dunajske svetovne razstave, denarna pomoč 300 gl vrhu onih 300 gl., katere je uže dež. odbor predplačno dovolil.

Deperis nasvetuje naj se dovoli še 700 gl., da bo znašala deželna podpora skupaj 1000 gl.

Pri glasovanju pade Deperis-ov predlog in sprejme se odsekov.

Dež. glavnik sklene sejo ob 7³⁰ uri zvečer in napové prihodnjo za jutri ob 11. uri predpoludnem.

VI. seja 22. novembra ob 11. uri predpold. Prebere in potrdi se zapisnik poprejšnje seje. Dež. glavnik naznanja, da je poslanec Doljak tudi danes zadržan.

Prošnja vodstva werdenberskega (malega) seminšča, da bi se ne odbivali doneski za oskrbništvne stroške od werdenberskih stipendijev se izroči finančnemu odseku.

O prvi točki dnevnega reda poroča Candussi v imenu finančnega odseka o računskem sklepu gospijskega zaloga za l. 1871, ki se potrđi z naročilom deželnemu odboru, da ima vendar enkrat zavarovati neki kapital, ki se vjema z letnim zneskom 497 gl. 30¹/₂ kr., katerega plačuje zalogu vojaški erar.

Dottori interpelluje deželni odbor, zakaj nij še tega storil; saj mu je zbor to uže v dveh sesijah naročil.

Poročevalec dež. odbora o tem zalogu dr. Deperis, se zagovarja; pravi, da je to zadevo uže lani razjasnil v zborovi seji 6. oktobra. A Candussi ga zavrne s precej ostro besedo, zahtevajoč, da ima deželni odbor natančno zvrševati zborove sklepe in o tem poročati.

O drugem predmetu poroča dr. Deperis v odbo- sovem imenu, da je mnogo občin gradiščanskega in červinjanskega okraja prosilo, naj se prenapredi nova cestna postava, da pa nij deželni odbor spoznal nasvetovati, da bi se uže zdaj vvedle kake zd. tne prenapredbe. Zbor v zame to poročilo na znanje.

Po predlogu, deželnega odbora (poroča dr. Deperis) privoli zbor v to, da se doplača za nastanitev

LISTEK.

Naš deželni zbor.

V Gorici, sv. Katarine dan.

Goriški deželni zbor, pač, kako malo si znan po božjem svetu; še v Gorici malo vedó za te, tako malo zboruješ in še takrat brez ropota in šuma. Človek bi pa mislil, da si toliko bolje plodunosen, ker tiho in mirno delovanje je navadno boljše, nego onih kričačev, ki nijnajo družega nego besede. A to nij moja stvar, o tem naj sodi zreli politikar uad črto, jaz naj narišem naš deželni zbor le gledé njegove zunanjesti, kakor se meni dozdeva.

Slovenec, rojen na goriških, na kranjskih ali bog ve na katerih tleh, si gotovo dober katoličan. O tem nij dv. In ako prideš v katero mesto, bolisi majhno ali veliko, je gotovo tvoja najbujna skrb, da si veličastne cerkve ogledaš.

Če prideš v naše mestece, gotovo pojdeš v našo veliko cerkev. In glej tam, kder je velika cerkev, tam kder stoji zvonik, ki vabi goriško množico brez raz-

ločka k pobožni molitvi, glej, tam blizu sede naši možje, ki imajo razen cerkve najbolje skrbeti za naš duševni in telesni blagor. Saj to se tudi spodobi in Goričani so uže davno sprevideli, da cerkvena in deželna oblast morati skupej in zložno delovati, sicer bi ne bili sezidali deželne hiše tako blizu našega Senklavža. Potem pa naj reče še kedo, da smo mi Goričani strašno liberalni, da ne maramo nič za božje naprave. Pej ga bodi!

A da je cerkev tako blizu deželne dvorane, ima, kakor vsaka druga stvar, svoje nasledke; ali dobre ali slabe, o tem naj sodi blagovoljni citatelj. Naš deželni zbor namreč ne zboruje nikedar ali pa čsto redkokrat o poludnevem časi, ampak navadno o petih zvečer. In zakaj ne? Morebiti so naši poslanci čudni možje, ki se boje kakor sove dnevne svetlobe? Pri nekaterih bi bilo to uže mogoče, a najglavnejši vzrok je, kakor pravijo, vendar ta, da imajo naši zastopniki, kakor mnogo družih ljudij, pretenka ušesa; in kedo bi je potem odškodoval, ako bi jim na enkrat pri poludnevem zvonjenji donenje velicega zvona, ki jim skoro nad glavo visi, pretrgalo preobčutljivo mrežico njih ušes. Zvon je tedaj kriv, da se naši poslanci zbirajo proti večeru, kakor nikdar drugod.

A to je tudi praktično in pametno, in naši pos-

lanci „machen aus der notwendigkeit eine tugend.“ Zvečer, ko so svojih opravil odkrižali; zvečer, ko je čas sprehajanja in zabavi ugod-n, zvečer darujajo še te proste urice na oltar domovine. Hočeta še več žrtvoljubnosti? Nij li to posnemanja vredno? Slovenski zbori, posnemanje tudi vi goriškega, in grehi vam bodo odpuščeui!

V deže'no dvorano moraš iti po stopnicah, hodi po desnih ali pa po levih, vsekako prideš v prostor poslušalcem namenjen, ki pa nij nikakor prevelik. Bog va-uj, da bi bili Goričani preradovedni. A vendar Goričani napredujemo, letos imamo, kakor nikedar prej, tudi „jurnalistenloge“, t. j. prva klop za to odmerjena, ali ko bi se vsch pet urednikov goriških političnih listov sešlo, ne vam kam bi je dejali. Za zdaj representuje naše časnikarstvo očitno edini urednik „Görzerce.“

Drugi imajo menda le „verkappte“ dopisevalce, ker biti journalist je v Gorici reč pohujšljiva, je zapeljiva. Urednik „Görzerce“ mora imeti ali strašno velik, ali pa nobenega respekta do doktorskega titelja, ker v svojih poročilih so mu goriški poslanci sami doktorji.

Sedeži za poslance so viši od onih poslušalcev. Pri nas nijnamo galerije, kakor v družih zborih, pri

(kvartiriranje) žandarjev l. 1872 vrhu navadnega, v ta namen določenega zneska šo 1828 gl. 40 kr.

Daje poročila d.r. Deperis v odborovem imenu o prošnji sosesek Golobrdi in Senik v dolenski županiji za denarno pomoč iz deželnega zaloga, da se uravna zvezna cesta mej njima po avstrijskih tleh. - Zdaj se zviija namreč cesta ti in ono kraj mejnega potoka Idrijce, kar je jako nadležno občinarjem zaradi obsevnih finančnih stroškov.

Ker je pa to neprilicnost zakrivila nova državna meja l. 1866, navetuje poslanec Dottori, naj se naroči deželnemu odboru, da se bode za to pogajal, da se uravna cesta na državne stroške.

Po kratkem besedovanju, katerega se udeležijo Deperis, Winkler in Dottori, sprejme se z večino glasov odborov predlog, kateri se glasi: „Naroči se deželnemu odboru, naj plača pod takimi pogoji in kakor bo za prav in varno spoznal, položeno stroška preracunjenega za to delo v znesku 2338 gl. 73 kr. iz deželnega zaloga, pa le tedaj, ako se plača druga polovica iz državnega zaloga. V ta namen naj se pogaja s c. k. namestništvom.“

O naslednji točki se zavrne prošnja občine skriljake za dovoljenje, da sme razdeliti svoja občinska zemljišča. O tem je poročal Winkler.

Enako se ravne prošnja občine Škrbine, da bi se jej odpustil dolg 500 gl., katere je dobila leta 1866 brezobrestno na posodo izmed onih 50.900 gl. državnega posojila, ki so se bili razdelili revnim občinam. (Poročevalec Winkler).

Isti poročevalec bere odsekovo poročilo v prošnji cestnega odbora tominskega za denarno pomoč cestam kraj Boče in kraj Idrijce. Brez ugovora se dovoli prvi 4000 gl., drugi pa 2000 gl., ki naj se izplačajo leta 1878.

Bernardelli predlaga v imenu peticijskega odseka, naj se dovoli podpornemu društvu studentov na dunajski univerzi 30 gl. pomoči. Ritter priporoča podporo 100 gl. D.r. Lavrič pa 50 gl. Se zadnjim predlogom se združita tudi Ritter in peticijski odsek in na to se dovoli enoglasno 50 gl. podpore.

Po odsekovem predlogu (poročevalec Del Torre) se prestopi na dnevni i red o prošnji občine Grado, da bi se ji dovolila denarna pomoč za naptavo kapnice (šterne) za pitno vodo.

Zadnji poročila d.r. Maurvich o prošnjah odborov podpornik društev za italijanske in slovenske dijake na graški univerzi za denarno pomoč.

Enoglasno se sprejme predlog, katerega je d.r. Lavrič še posebno priporočal, da se dovoli vsakemu omenjenih dveh odborov po 200 gl. skupaj 400 gl.

Glavar sklence sejo ob 12^{3/4} ure popoldne, pridrževati si, da naznani prihodnjo pismeno, kedar pripravijo odseki zadosta tvarine.

Prihodnja seja bo v petek 29. t. m. ob 5. uri zvečer.

Veleslavni vladi!

Slovenski poslanci so že večkrat stavili interpelacije, v katerih so na tanko razložili britke, pa nujne pritožbe tukajskega slovenskega naroda glede na to, kako se naš narodni jezik zanemara in celó zatira po nekaterih uradih in po šolah. Na vse to, ali nij vlada nič odgovorila, ali je le splošno kaj omenila; nikdar pa nij zadostila pravičnim tirjavam našega ljudstva. Prvo postopanje proti deželnim poslancem je nedostojno, drugo pa žili naš narod, kateri je do zdaj zmirom svoje dolžnosti izpolnjeval, in se je nadjal, da bo vendar kako ministerstvo zadostilo njegovim klicem, in da bo izvršilo vse, kar tirjajo našega naroda potrebe in njegova čast v narodnem obziru.

Do zdaj se nij v okom prišlo tem pritožbam, da

nas so poslanci to, kar v cerkvi pridigar, vselej na višem mestu od ubornega ljudstva.

Pogled po dvorani kaže, da dvorana ne more več obsegati kakor dva in dvajset poslancev z vladnim zastopnikom vred. Če bi ministerstvu na misli prišlo, da bi deželne poslance pomnožilo, bi si morali drugo hišo zidati, ali pa poslušalce zapoditi.

Slovinci so v goriškem deželnem zboru desničarji, Italijani levičarji; centrum zastopa deželni glavar (kakor na Dunaji), vedno prazni škofov sedež in vladni zastopnik. Nekoliko nize proti poslušalcem je miza stenografa in tajnika. Da si naš dež. zbor več stenografov ne preskrbi, nij nič čudnega; saj presneto malo govore, in še takrat tako polagoma, da bi za njimi kaligrafoval.

Naših poslancev je malo, in zato so tudi mirni; tukaj nij navade, da bi mej zborovanjem okolo letal ali pa po zbornici hodili, se manj pa v buffet, ker ga nij. Posebno zanimih obrazov v našem zboru nij. Slovenci so si skoro vsi enaki, bere se jim na obrazu, da so častiteljevega kmeškega rodu, edini dr. Abram ima nekaj tacega na sebi, kar bi morda koga zapeljalo, da bi ga k mestnim otrokom pristeval. Faganenu se dobro vidi, da se nič dobro ne počuti v tem zraku; očje Doljak nam pa vse svoje občutke in počutke, ka-

se vpeje slovenski v jezik urade, in da setam popolna enakopravnost oživi. Akoprām se mora priznati, da nekateri oblastniji naš jezik nekaj boljše spoštujejo; vendar moramo v obče obžalovati staro nemarnost, in nekateri vprijoče krivice.

Ena naj hujsih krivic je, da pri tukajšni c. k. okrajni sodnji je preiskalni sodnik, kateri besedice slovenske ne zna, in vendar ima vedel Slovence kot zatožence ali priče izpraševati, in vendar je več kot že 10 let preiskalni sodnik. Vedno mora imeti tolmača, pa za prestavljanje prišeženega njima. To je gotovo potrata časa in škoda proti izpraševanim, da jih nij dobro razumeel.

Povsod na svetu je sodnijam prvo načelo, da na tako razume sodnik domače zatožence in priče.

Pri c. k. preturi, katera ima tudi večidel se Slovinci opraviti, so razen enega uradnika vsi drugi nezmožni našega jezika v pisavi in le slišo za govore. Pri obeh sodnijah so dalje nad drugimi napisi na tablah le italijanski, kakor da ne bi bile te sočnije tudi za Slovence postavljene temoč le za Italijane.

C. k. okrajni sodnik v Cirknem se huduje, kedar zagleda kako slovensko vlogo, katerim je neprijatelj.

Če je pri nekaterih c. k. okrajnih sodnijah naš stan boljši, zakaj neki ne bi bilo povsod tako, kakor postave zahtevajo.

Sploh pa nij na Goriškem sodnije, katera bi na tančno izpolnjevala dotični ministerski vkaz 17. marca 1762. leta, po katerem bi se dal saj nekaj izvrševati §. 19. drž. os. post. Kar se tiče administrativnih oblastnij, ostro se moramo pritoževati zoper c. k. okrajno glavarstvo v Gorici, katero hodi rakovo pot in podira tó, kar se je popreje uže dobro začelo. Ono ravna, kakor da ne bi goriška okolica kanalski in ajdovski okraj, slovenski okraji bili, in tu nij uradnika, ki bil zmožen našega jezika v pisavi in nekateri še govoriti ne zna po naše. Če je na Krasu drugače, posebno pa na Tominskem, zakaj neki ne bi bilo tudi pri goriškem glavarstvu prav tako, kakor tam.

Pri c. k. davkarji v Gorici tudi nij tako, kakor bi moralo biti. Če se tudi c. k. davkar trudi po svoji moči zadoščevati naši narodnosti, je s tem malo pomagano, ker nijso drugi gospodje taki in torej nijso na pravem mestu, ker imajo toliko se Slovenci opraviti, ki prebivajo v Gorici in v goriški okolici.

Naše pritožbe se raztezajo dalje na goriške tri gospode notarje, izmed katerih ne zna nobeden našega slovenskega jezika tako, kakor to zahteva nova notarska postava, in vendar nijmo še slišali, da bi se bil imenoval kak prestavljalec, in da bi bila c. k. nadsodnija §. 63. postave izvršila. To velja tudi za c. k. notarja v Kanalu.

§. 19. drž. osn. post. nam zagotavlja narodni jezik tudi v vseh šolah. Vpeljal se je naš jezik, kot podučni sicer v ljudske šole in v pripravništvo ljudskih učiteljev; toda velika nedoslednost in škoda je to, da se ne nadaljuje, da se nij namreč do zdaj vpeljal narodni jezik, kot podučni jezik tudi v srednje in više šole. Nam Slovencem kot narodu je tó neprenesljivo. Da se mladina iz nižih narodnih šol mora pomikati v više nenarodne, nij drugo nego jo mučiti in lastnemu narodu jo odtegati. Vsemu temu v okom priti se da s tem, da se osnujeta v Gorici dva realgimnazija, po načrtu, ki je uže pri c. k. ministerstvu poduka in bogočastja.

Na podlagi po postavah uže priznanih pravic vprašamo torej ministerstvo:

I. Ali hoče uže popreje nego se vpeleje kaka narodnostna postava vsaj nekaj pomagati?

II. Ali je pripravno prestaviti uradnike, ki nijso na pravem mestu, ker nijso zmožni slovenskega jezika v pisavi in govoru, in se ga nočejo ali ne morejo več naučiti?

III. Ali hoče ostro ukazati, kakor se je storilo v Dalmaciji in v Galiciji.

a) da se v enem letu vpeleje slovensko uradovanje.

tere bi mogli na njegovem obrazu brati, pokriva se svojo mogočno brado. Da bi rekel, da je Črne kaj prijetna osoba, bi moral legati; njega je Dunaj in Pešt tako pokvaril, da nij ne za mesto ne za Kras. Povrhu ga povečuje še neka plitvost in kmeška ošabnost. Spoštovanje in klobuk z glave pred osivelo a sicer nelepo zunanjestvo Gorjupovo, dokler se ne tiče njegovega mišljenja v strogo narodnih stvareh. To Vam je čestitljive starček!

Kaj bi hotel povedati o dr. Lavrič-i? Slovenski svet ga uže preveč pozna, da bi ga hotel jaz natanko popisati. Če ga kedó še nikedar nij videl, spozna ga takoj po njegovem srbskem obrazu. In potem le glej ga, kako mirno poslušá, kako ga vsaka beseda, ki kolikaj meri zoper naše zahteve, našo narodnost, neusmiljeno presune in prebode. Kako potem pogled proti nebu povzdga, kakor bi hotel od zgoraj pomoči izprositi, ali pa dene glavo v pest. Mož noče zreti naše sramote. On je baš preobčutljiv in zatorej občuti našo grenko osodo bolje, kakor vsi drugi rodoljubi, ne omenjajoč naših slovenskih poslancev, ki so baš v teh zadevah prehladnokrivni.

Na italijanski strani je vse neki boljše gosposko. Oseba, ki pa najboljše v oči bode, je poslanec Candussi. To je star mož, in sedi, kakor bi bil priliman Državni

da mora torej v tem času slovenskega jezika v govoru in čisti pisavi kos biti na Goriškem vsak uradnik, kateri ima opraviti se slovenskimi strankami.

b) da se ima precej in na tanko začeti izvrševati ministerialni ukaz pravosodja 17. marca 1862.

IV. Zakaj nij notarski novi postavi §. 63. imenovan noben prišežen prestavljalec v Gorici.

V. Ali misli ukazati načelnikom c. k. uradnij v Gorici, in sploh na Goriškem, da imajo na tablah, katere visijo v teh uradnijah nad durimi, tudi zapisati v slovenskem jeziku vse to, kar je zapisano v drugem jeziku?

VI. Ali hoče osnovati v Gorici za naz Slovence realgimnazij se slovenskim polučnim jezikom?

V Gorici dne 21. novembra 1872.

D.r. Lavrič, Jož. Faganek, M. Doljak.

Slavnemu c. k. glavarstvu!

Okoli Gorice je nekaj tyornic, v katerih ve'iko ljudij svoj živež pridobiva. Ali sliši se pa v Mirnem iz gotovih virov, da voditelji teh zavodov jemljejo v delo tudi otroke, katerim dajajo delati celó po noči. To je otrokom v kvar ne samo na duši in telesu, ampak odteguje jih tudi šoli, zaradi tega je tako postopanje prepovedano po postavi §. 87. ces. p.t. 20. decembra 1859.

Na podlagi teh okolščin vprašamo c. k. glavarstvo: Kaj misli storiti, da se bo postava izvrševala na korist take mladine?

V Gorici dne 21. novembra 1872.

D.r. Lavrič, Faganek, M. Doljak.

Gori omenjeni §. 87. ces. patenta se glasi tako le: Za take, ki še nijmajo 17 let, ne sme deló trajati čez 10 ur na dan, za take, ki imajo čez 14, ali ne še 16 let, pa ne čez 12 ur na dan in mej temi urami mora biti puščeno zadosta časa za odpočitek.

K ponočnemu delu, t. j. k delu po devetih zvečer in pred petimi zajutra, ne smejo se jemati taki, ki še nijso izpolnili šestnajstega leta.

Toda pri obrtnijah, ki delajo noč in dan, sme gosposka, če bi sicer delo obrtnij na škodo zastajalo, tudi dopustiti, da se jemlje mladina pod 16. leti, ne pa pod 14. leti, h ponočnemu delu pod tem pogojem, da se bo primérno vrstila v podnevem in ponočnem delu.

Če bi kje delalcev nenavadno primanjalo, sme gosposka tudi za nekaj časa, toda nikoli ne za več kakor štiri tedne dovoliti, da delalci pod 16. leti za dve uri na dan dalje (to je 14 ur) delajo.

To je torej postava, katera je dana v prid delajoči mladini, in da se nihče soper njo ne pregreši, morajo na tanko paziti občine same, kajti g. vladni zastopnik je takoj na to uprašanje odgovoril, da je županijam dotični ukaz uže poslal, in da c. k. okrajno glavarstvo ne more nič storiti, brez dotične pritožbe od strani županije.*)

Dopisi.

V Gorici 26. novembra 1872. Nič kot megla, dež in blato; človek bi skoro mislil, da je v Ljubljani, kder zdaj kraljuje na „rotovžu“ don Quixotte de la blatna vas in svojem imenu čast dela, ker ne skrbi za tlak in čednost po ulicah, ampak za blato. Naša lepa Gorica se približuje Ljubljani ne samo gledé meglenega vremena in blata, ampak tudi gledé „Verfassungstreue“; kakor ljubljanski je tudi naš magistrat postal

*) Da temu nij res tako, bomo prihodnjč dokazali.

pravnik, če mu njegova obvelja, bi ne mogel tako ponosno se vesti. Drži se, kakor bi hotel drugim reči: „Kaj pa Vi, otroci veste, edini jaz sem še nekaj doživel in jaz nekaj vem.“ Candussi je goriški Brestel, vsak migljeje je pedantičen. Pajerjevo visoko čelo kaže, da neumen nij in da zna več ko hruške peči. Tudi govori lepo in mirno, a njegove oči ja-no pričajo, kako strasten je njih gospodar. Deperisovo obnašanje podpira Talleyrandov izrek, da človek ima le zato jezik, da svoje misli prekriva.

Vladni komisar nij toliko prijetna osoba, njegove oči so posebno „nichts sagend“, a še neprijetnejši, kadar občinstvo in poslance se svojo barbarično „sprahó“ muči. Naj simpatičnejša osoba celega deželnega zbora je naposled brez dvombe deželni glavar. Goriški poslanci bi morali, če za zaradi družega ne, zaradi njega v zbornico hoditi. Bere se mu na obrazi, da je mirna, pomirljiva, blaga duša. In kaj veljajo njegovi posmehljaji? Še gospodičina v salonih bi jih morala biti veselja in zatorej zahajam tudi jaz rad goriški deželni zbor.

Za danes dosta, morebiti pa, da spišem prihodnjč še en tako dolgočasen listek!

„verfassungstreu“; Ljubljancje imajo „Tagblatt,“ mi nismo brez njega, samo da se imenuje „Görzer-Zeitung.“ In kak neizmerna sreča je za nas, da smo dobili to brizgalco, polno nemške kulture, s katero je že začela sikati na nas in Italijane goriška filiala ustavoverne svojati. Tako na priliko nam piše „Görzer Zeitung“ v prazadnjem listu, da naše šole morajo biti nemške, edini „deutscher Unterricht!“ zamore pomagati našim mladeničem do kruha. Morla res, če prav zastopimo; mi si namreč prevodimo „deutscher Unterricht“ v mislu podučevanja po izgledu Nemcev, a nikakor podučevanja v nemškem jeziku. Mi prav radi posnemamo Nemce, kder so posnemanja vredni in tedaj tudi njih metodo pri podučevanju; a to smo že davno spoznali in ravno nemški učenjaki so nas v tem podučili, da mladina se mora učiti v maternem jeziku, ker si v njem najlaže prisvojeva vsake vednosti. In ker smo to spoznali, tirjamo tudi neprestano od vlade, naj nam da narodne srednje in tudi narodno visoko šole. Nizke šole na Goriškem so uže skoze in skoze narodne, ravno tako učiteljsko izobraževališče in ker je prva podlag narodna, je logično poslededno, da tudi nadaljna zgrada postane narodna, kajti drugače bo treba pošiljati slovenske otroke na Dunaj, da se tam ponemčijo in kot Nemci sem na gimnazijo pridejo, da jim bo mogoče študirati na domači zemlji. Otrok, ki še nikoli nij slišal nemškega jezika, pride iz Ajdovščine ali Tomina na goriško gimnazijo z nemškim podučnim jezikom; kako bo tak otrok napredoval, kako bo dobil veselje do učenja? Iz kratka, nemška gimnazija v Gorici je „non-sens“ in z dnji čas je, da vlada to previdi in goriško gimnazijo na zdravi naravni podlagi preuredi. Ljuba „Görzercer“, mi nismo proti učenju nemškega jezika kot predmet; a „deutsche Unterrichtssprache“ je pri nas nemogoča, in pred ko si trdila, da si nam brez te zadnje ne moremo prisvojiti omike in dobrih služeb, si imela vendar vedeti, da mi zdaj uže zahtevamo visoko šolo v Ljubljani in da je sam zagrizeni Nemeč Baron Apfaltern v odsekovni seji ljubljanskega dež. zbora izrekel, da je tirjatev slovenske juridične akademije popolnoma opravičena gledé dobrega pravosodja. Kakor tedaj eno kolo drugo rine, tako bomo tudi mi morali priti iz malih narodnih šol do visoke šole.

Kakor mi v zadnji številki, se je spravila tudi „Görzercer“ v svoji 10. števi nad „Isonzo“, ker je trdil, da imajo Nemci le kolonijanske pravice v Gorici. „Uže dolgo“, pravi nemški politikar, nam tiči nekaj na srcu — pa kedo ne ve, da je „Görzercer“ še le 14 dni staro dete? In glejte profeti zlatega teleta so govorili, da, ker je tele nemško, je tudi Gorica nemška, kajti teleta in še na vrh zlata teleta imajo veliko moč v novem Izraelu. „V Rusiji, ali Angliji, je nekaj drugače, tam prosijo Nemci gostoljubnosti; a v Avstriji nij pedi zemlje, kder ne bi bil Nemeč doma.“ To so lastne besede nemškega „moniteurja“ v Gorici. Čudimo se samo, da „Görzercer“ saj ne zamolči resnice, da so Slovani mesto Gorico ustanovili in da celo pravi, da so se Italijani v Gorici naselili dosta kesneje, to je v 16. stoletji.

Kar se pa statističnih dat tiče, je „Görzercer“ slabo podučena: prvič nij 10700 Italijanov ali Furlanov v Gorici, in tudi 1800 Nemcev ne; Slovencev pa je mnogo več nego 3500, ker se pravi statistikar ne ozira na slovenske renegate, katerih je čez polovica mej onimi 10700 Italijani. Čeravno tedaj „Görzercer“ prav abotno zagovarja pravice Nemcev do slovenske Gorice, je vendar v tem boljša, nego „Isonzo“, da zgodovinskih resnic popolnoma ne taji in da neovržljivih fak ne prezira.

Radovedni smo zdaj, kaj bo „Isonzo“ na to lekcijo Nemcem odgovoril in če ne bo zopet trdil, da je črno, kar je v resnici belo in to brez vsacega dokaza, prav po otročje. Tukajšnji Nemci si v zadnjem času tudi s tem čas kratijo, da vsaki dan pošiljajo telegrame v „Neue freie Presse“. Tako smo čitali v onem listu, da je v Furlaniji velika povodenj, katera je polno turšice odnesla, mej tem ko je uže 2 meseca turšica pod streho; zopet drugič je prinesla „Neue freie“ iz Gorice telegram, da je mladež pri maši za cesarico pela slovensko in to na povelje ravnatelja gimnazije. Resnica pa je, da so učenci ravno tisti dan italijansko peli in da bi ravnatelj rad videl, da bi se zmerom le nemško pelo pri maši, če ne bi mu tega branil šolski svet, kateri je sklenil, da mora mladež peti v obeh deželnih jezikih, enkrat slovensko enkrat italijansko.

Enako telegrafujejo Nemci skoro vsak dan, kaj o cesarici na Dunaj in hočejo več vedeti, kakor dvorniki, kedaj pride cesaričen dvor v Gorico. Samo nemški penzionisti se bojé cesaričnega prihoda, zato pa so Slovence in Lahe v stari „Pressi“ očrnil, rekši, da pri nas „nezvestnežih“ nijma cesarica nič opraviti, da pričakujemo rajši ruske carice i. t. d. Take in e-nake bedarije trobi v svet „die Wacht am Isonzo.“ Nam Slovencev to ne škoduje; mi imamo druge resne brige; za „jux“ uže skrbé nemški penzionisti, uredniki in dopisniki ustavovernih listov.

Naš deželni zbor ima vsaki teden po eno sejo in če ne bi dr. Lavrič vsak krat stavlil kake energične interpelacije, ne bi se nikdo se brigal zanj; samo čudimo se, da vse interpelacije podpisujejo edini dr. Lavrič, Faganel in Doljak in zvedeli bi radi uzrok, zakaj da se dr. Žigon, dr. Abram in Pagliaruzzi tudi

ne pridružijo tako važnim in potrebnim interpelacijam, in zakaj prvi trije druge tri gospode prezirajo?

Nek poslanec je te dni rekel: „Naše društvo v dež. zboru se je poživilo; mi ne moremo več energično delati, pesimizem se nas je polotil in zato ne smete od nas več pričakovati zdatnega delovanja.“ Če je res tako, potem se ne bo čuditi, če dobi Crne povelje od svojih prijateljev, da glasuje za neposredne volitve v drž. zbor. Ubogi narode! Še bolj pa obžalujemo tiste patrijote, kateri bi radi delali in delajo, pa v posmehovanju farizejev. Če tedaj dr. Lavrič podpiran od njegovih 2. zvestih prijateljev, povzdiguje močan glas proti krivicam, katere se še zmerom gode našemu narodu, ga zato časte tudi naši politični neprijatelji in „Isonzo“ je danes posvetil Lavriču uvoden članek z nadpisom: „Il dr. Lavrič,“ v katerem članku „Isonzo“ stavi vrlega Lavriča v izgled italijanskim poslancem; a v lastnem taboru velja čestokrat več beseda izdajice, nego najčistejšega rodoljuba. V kratkem pride v sejo vladni predlog zaradi pomnoženja šolskega sveta po dveh šolskih nadzornikih. Politični odsek, kder je večina slovenska, bi moral po našem mnenju ta predlog zavreči in s tem dati nezaupnico vladi, ki hoče s to postavo vriti svoje germanizatorčke v šolski svet. A staveli bi, da bodo našli naši poslanci kako srednjo pot, da bodo ministertvu vsaj nekoliko ustregli. Bomo videli in potem brezobzirno govorili.

Tudi zaradi nakupa posestva za kmetijsko šolo bo dež. zbor v tej seji moral sklepati. Zaradi kraja so nastale velike nauskriznosti; c. k. kmetijsko društvo je nasvetovalo neko posestvo blizo Kormina, zaradi česar se je dež. glavar grof Coronini odpovedal predsedništvu tega društva, nekateri italijanski poslanci so tudi za Kormin, spet drugi za eno posestvo blizo Gorice, slovenski poslanci so pa menda vsi za eno posestvo v Šempetru pri Gorici. Kmetijski družbi je menda za to, da bi šolo pošiljaljanci. Korist govori pa za Šempetersko zemljišče, ker tam stane njiva boljše zemlje samih 350 gld., med tem ko stane pri Gorici njiva slabše zemlje 1200 gld.; za tiste denarje se tedaj knji v bližnem Šempetru skoro trikrat toliko posestva, kakor pri Gorici in Šempeter je skoro bi rekli predmetje goriško. Tudi o tem vprašanji si pridržemo besedo za prihodnjico, ker moramo danes skleniti zaradi pomanjkanja prostora.

Iz Ljubljane 17 nov. 1872. [Izv. dop.] (Deželni zbor) Zapisnik se v nemščini prebere.

Predsednik naznanja dvoje došlih interpelacij in sicer prvo od dr. Razlaga i drugov, zakaj se na Kranjskem zahteva več kolika od zemljekojiznih izpiskov, kakor v sosednih deželah, in če se bo povrnil denar oškodovanim, kar so ga skozi 22 let preveč plačali.

Predsednik bo odgovoril na to interpelacijo v drugi seji.

Dr. Bleiweis stavi drugo interpelacijo in pravi v njej, da ima Kranjsko namesto 10. samo 5 c. kr. okrajnih zdravnikov, i tedaj po trije okreji na enega zdravnika spadajo. Interpelant vpraša predsednika, hoče li na to delati, da se zopet deset zdravnikov postavi.

Predsednik Auersperg odgovori na to interpelacijo, da to se v tem uže poprašala c. kr. okrajna glastva, odgovori pa še niso došli. Vlada bo delala na to, da se ustreže tej interpelaciji.

Predsednik omeni, da je jutri (19 nov.) gol Nj. Vel. cesarice Elizabete. Zbornica zaklice „Slava“ i „hoch.“

Prva točka dnevnega reda je poročilo dež. odbora v volitvi dveh deželnih poslancev za Ljubljano. Deželni odbor je prosil mestni magistrat za izročitev pol o volitnih izkaznicah, katerih pa magistrat nij bil volje izročiti.

Zatorej se odda voljni akt. zboru. Kaltenegger prepusti predsedništvo Petru Kozlarju, kateri daljne razprave v slovenskem jeziku vodi. Po predlogu dr. Zarnika se bo v prihodnji seji za to obravnavanje volil poseben odbor.

Druga poročila se izroče dotičnim odsekom največ finančnemu; prihodnja seja bo v petek.

Z Občine 24 nov. [Izv. dop.] V 47. št. „Soče“ in tudi pod drugih slovenskih časopisih poroča dopisnik, iz trž. okolice, da se v Rojanu podpisni love od strani gospoda Bonin-a, učitelja, in g. Ferluge, župana, za prošnjo, katero so namenili magistratu vložiti, da bi ondanjši dvorazredni šoli še tretjega pridal.

Kako okolica živo potrebuje ene normalke, to so lahko na Slovenci taboru sezanskem slišali; lahko v obeh umrlih „Primorcih“, „Jadranski Zarji“ in drugih slovenskih časnikih sto krat brali in lahko se vsak prepriča, če le razmere okoličine pozna. Ravno ta okolnost je rojanskega učitelja nagnila, da je prošnjo do magistrata naredil, v kateri se številkami za šolo sposobnih otrok jasno, živo potrebo tretjega razreda dokazuje in zedinjen s podpisanimi posestniki uljudno prosil, naj bi magistrat tretji razred z lastnim učiteljem rojanski šoli pridal.

Dopisnik sicer nič ne ugovarja, da nij treba tretjega razreda v Rojanu, ampak samo trdi, da Bonin, medra glava t. j. zvitost njegova, hoče rojansko šolo polasčiti, da hoče imeti ta tretji razred v italijanskem, podučnem jeziku. To pa je krivo; dopisnik se

moti in sam ne pozna razmer ali pa jih poznati noče. V tržarski okolici se v vseh učilcah in sicer otrokom drugega razreda 2 krat na teden tudi laški jezik predlaga, za to pa niso in ne bodo šole polasčene, ampak s tem se le otroku na roko gre za njegovo prihodnje življenje, kar mu bode gotovo koristilo in ne škodilo. Tako se bode tudi v tretjem razredu rojanske šole, če ga dovolijo (slišim, da nekateri mestni svetovalci niso zoper — tedaj je veliko upanje) pred ko ne še več ko po dve uri na teden italijanski jezik podučeval, ker tukaj bo treba otroke za četrti razred za mestno šolo pripravljati; morda bode celo tako imenovana „scuola mista“ t. j. da se bodo otroci v obeh jezikih podučevali, ker v Rojanu zahtevajo to okolnost. V Rojanu stanuje namreč veliko tujcev, ki so čisti Lahi, in njih otroci imajo tudi pravico v šolo hoditi. Ali zaradi tega šola še ne bo polasčena, ker bo ustregala le potrebi, za katero je ustvarjena.

Razen tega mislim, da je najbolje čakati, da bo ta razred dekretiran in nov učitelj izvoljen in če bo prav gospod Bonin, jaz sem trdne vere, da Rojan bo z njim popolnoma zadovoljen, kakor je do zdaj, ko mu je za učitelja I. in II. razreda, ker si gotovo dovolje prizadeva in ne manjka mu niti zmožnostij, niti dobre volje. Da pa vsak ima svoje sovražnike, to je sploh znano; tudi je sploh znano, da bo navadno ravno ti-ti čez učitelja jo obrisal, kateri nijma nobenega otroka v šoli, se šolo nič opraviti in o njej nobenega vsaj pravega pojma nijma.

Politični pregled.

Volilna reforma je skoro edini predmet s katerim se peča ministerstvo in vsa ustavoverna štampa; sliši se, da hoče ministerstvo izdelati neko zmes brez vsake svobodne podlage, tako da bode volilna pravica v Avstriji postala privilegij za ustavoverce.

Te dni je imela biti ministerska seja zaradi novih predlogov v državnem zboru, posebno pa zaradi volilne postave, pri kateri seji je imel predsedovati sam cesar; pa dozdej so bile zmerom kake ovire in cesar nij menda nič kaj zadovoljen s predlogom nove volilne postave zaradi česar nekda red odlašala in ustavoverci ovajajo neko bojavnost, katera nas potrjuje v mnenju, da se bo ministerstvo spodtaknilo nad svojim lastnim delom.

Kakor takraj, je tudi onkraj Litve ministerska kriza v najlepšem cvetu. Poslanec Chernetony je očital v ogrskem parlamentu ministru Lonyay-u, da on bogati in si kupuje hiše in grajščine, med tem ko država boža in so ogrske državne denarnice prazne. Na to je Lonyay odgovoril, da zaničuje Chernetony-a, katerega je uže komité ogrskih pregnancev v Parizu izključil kot nezanesljivo vobuonsko osebo; sklicaval se je minister na svedočbo levičnjaka Ghiczy-a in družih, a Ghiczy je odgovoril, da on, ne oziraje se na predživenjo Chernetony-a, ga spoštuje kot pravičnega in vse hvale vrednega človeka. Škandal je bil velik, kakor še v nobem parlamentu in Lonyay zahteva od Deakovcev, da v parlamentu grajajo Chernetony-a; nadalje zahtevajo nekateri Deakovci, da se spremeni pravilnik hiše tako, da bodo v prihodnje nemogoči taki škandali. Ogrski listi pa na vse kriptlje mirijo in svetujejo, da nij treba reči gnati do vrhunca. Zraven tega pa se je zgodilo, da so prišle v javnost nekatere skrivnosti iz uradnije nadpoveljništva ogrskih honvedov, na kar je ministerski uradni list grajal adjuanturo in poveljništvo, ker pa ta graja zadeva posredno tudi poveljnika nadvojvoda Jozefa, se je ta zadnji podal na Dunaj, da položi svojo službo v roké Njegovega Veličanstva. Cesar pa menda noče sprejeti demisije in tako je Lonyay-ovo ministerstvo zdaj v nevarnosti in v takem položaj, da je pričakovati vsak dan njega odpust, ali pa odstop. V resnici pa se uže govori, da postane njegov naslednik baron Senyey.

Tako stoji reči v Avstriji; štrna je vsaki dan bolj zanotana, kedo je bo razvozljal je veliko vprašanje; a toliko je skoro gotovo, da ustavoverci blizo pri koncu svojega nesrečnega gospodarstva.

V deželnih zborih nič kaj posebno novega. Na francoskem je Thiers v parlamentu čital sporočilo o stanju francoske in je zagotovil francoze, da bo po osodi jim namenjeno republiko trdil in kesneje se je v eni izmed komišij narodnega zbora še bolj odločno izrekel za republiko, kot edino mogočo vlado na francoskem. — To izjavo je vsa omikana in napredujoča Evropa z veseljem sprejela.

Na Španskem pa so zmerom nove ustaje; vsa Španija je politični vulkan; zdaj bolni kralj menda uže resno misli na povrat v lepo Italijo.

Ker je bilo avstrijskim častnikom zapovedano, da se učijo ruskega jezika, je tudi Ruska zapovedala svojim officirjam, da se učijo nemškega, madjarskega in vseh v Avstriji nahajajočih so slovanskih narečij Lepa, pa nevarna kortexija ta!

Razne vesti.

(V Rusiji) hodi na svitlo 337 časopisov in sicer 285 v ruskem, 40 v poljskem, 30 v nemškem, 15 v estonskem, 6 v francoskem, 3 v hebr. jskem, 2 finskem in 4 v raznih drugih jezicih. Da bi se rusko časopisje ogromno pomnožilo, ko bi vlada vsak ga svobodnega gibanja tako neusmiljeno ne zatirala, o tem nij dvombe.

(Nov časopis.) „Slavjan. Časnik slovenski i uzajemen za Slavjane književne i prosvetljene.“ Tako se imenuje časopis, katerega namerava znani slovenski pisatelj g. župnik Matija Majar v Celovci po desetkrat na leto dajati na svitlo i čigar prva številka se baš zdaj na ogled razpošilja. „Slavjan“ nij pisan v nobenem slovanskem, nego v „svojem“ jeziku. Pravilo g. Majarja je to: Kedar pišeš za priprosti narod, piši čisti narodni jezik; a kedar pišeš za slovansko inteligencijo, vzemi iz vseh slovanskih jezikov oblik in izrazov, da ustvariš „uzajemni“ slovanski jezik.

Uže preširen je to slovenofilsko manjor v svojem klasičnem svetu: „Ne bodimo šalobarde!“ neusmiljeno bičal:

„Prekósili res bómo vse naróde,
Najstárši med jeziki jezik bode,
Ki se iz te čobodre bo naredil,
Ker bomo tak govóřili v Emoni
Ko žlobóđrali so tam v Babiloni
Ko bil jim bog je govóřico zmedil.“

Vendar je ta ideja še pred 20. leti mej Slovenci imela svoje zagovornike. Glavni njeni prijatelji so bili Majar, Razlag, Toman i Janežič (v Slov. Bčeli), tedaj možje, kateri so se je pozneje razen Majarja vsi popolnoma otresli ter se čiste slovensčine poprijeli. I drugače tudi nij bilo mogoče. Jezikov ne delajo posamezni ljudje, ampak narodi. Škoda za čas i denar, ki se trosi za stvarjenje „uzajemnih“ jezikov, dvakrat škoda pri nas Slovanih, ki imajo uže svoje pismene jezike i tudi „uzajemne“ — ruskega na severju, srbskega na jugu. Nikakor nij misliti, da bi Rusi, Poljaki, Čehi, Srbi i. dr. popustili v znanstvenih spisih svoj narodni jezik samo za to, da bi pisali mešanico, katere bi nihče razumel nego slovanski filologi. Nasledek Majarjevega pravila, ki nijma nobenih mej, nobene trdne podlage, bi bila strašna zmešnjava, ki bi uplivu tujih neslovanskih kulturnih jezikov na stečaj vrata odprla. In tudi ne gledé na to, da imamo uže uzajemni slovanski (ruski v srbski) jezik, se tudi ostali jeziki sami ob sebi drugemu bližajo in vjemanje bode tem živeje, čem bolj obširneje je učenje stare slovensčine i živih slovanskih jezikov. Umetno posili pa se ti stvar ne da.

Popolnoma tedaj priznavajoč i spodobno časteč rodko domoljubje, uztrajno delalnost i blage namere g. Majarja, i posebno poudarjajoč njegove zasluge za širjenje slovanskega črkopisa mej Slovenci, vendar mislimo, da je Levstik uže l. 1854. pravo zadell, ko je nekatere slovanske pisatelje pičil znanim sršenom:

„En jezik moramo Slovani vsi pisati,
Torej naj se slovensčina z ilirščino pobrati!“
Bog nam ga daj, en jezik, ali dragi moji!
Z ilirščine, slovensčine se on ne stroji.

(Učenjaški shod) Goriški učenjaki, katerih število se je letos zdatno pomnžilo, so imeli po dolgem molku in po hudi suši 16. novembra spet enkrat zanimiv shod, pri katerem je bilo na dnevnem redu: 1. novo vino; 2. ajdovska divjačina; 5. narodno petje; 4. razni nasveti. — Po temeljitim, nadrobno, natančnem in učenim preiskavanji je učenjaški shod ukrenil sledeče: Kar se tiče 1. točke, naj učenjaški shod prosi tukajšnjo kmetijsko šolo, da naj ne pošilja goriških vin v Klosterneuburg v presejo, ker je v domači Gorici za to skoz i skoz kompeten zbor goriških učenjakov. Gledé 2. točke so zbrani učenjaki soglasno zahvalili i zadovoljenje izrekli ajdovskim svojim bratom. Pri 3. točki se je prvo častno mesto cdločilo znani narodni kranjski pesni: „Kaj buš, kaj buš za manoj hodil?“ En učenjak, ki je strašno hud prostomavtar potem predlaga, da naj se takoj zbere nekoliko goldinarjev „za šolo.“ Nabere se 10 gold. ki se izročé učenjaku L., da jih takoj pošlje v Ljubljano odboru „Narodne šole“ ter ga prosi, da kmalu izvoli za Goriško svoje preverjenike. Nasvet druge gaprokuha in svobodnega rebrodgererja, da naj se v bodočem obnem zboru goriške čitalnice volijo v odbor sami taki možje, ki bodo iz nje osnovali če ne pariške komune, potem vsaj društvo liberalaških konkordatopompejev in narodnih garibaldičigudigeroverjev se soglasno sprejme in potem učenjaški zbor zaključí.

(Našpis učiteljskih služeb.) Dne 24. t. m. je c. k. okrajni šolski svet razpisal učiteljske službe v občinah III. vrste: Podgora, Kviško in Grgar do 20. decembra. Prosilci, ki nijso v službi v tem okraju, naj prošnje vložijo pri dotičnih krajinah svetih, po njim predpostavljjenih šolskih oblastih.

(Čitalnica Vipavska) napravi v nedeljo 1. Dec. v slavni spomin d. r. Franceta Prešerna „besedo“ s petjem, deklamacijo, tombolo in veselo igro: „Bog vas sprimi!“ kteryj se vse narodno občinstvo uljudno vabi.

Kmetovalci pozor!

Kmetijska družba je naprosila g. Povše-ta, da obhodi deželo in v posamesnih okrajih podučuje v javnih govornih poljedelce v kmetijstvu.

Naznanja se tedaj razvrstitev govorov, ki bodo:

V Rifenberg-u dne 8. dec, t. l. (Predp. ob 11. in popoldne ob 3.) 1. o kletarstvu, posebno o važnosti dobrih kletij. 2. o važnosti sadjereje in o sredstvih pospešiti jo. 3. Pogovori o gospodarstvu dotičnega okraja. Vsak sme poprašati in spraviti v pogovor gospodarsk predmet, o kojem bo potem govornik razlagal in odgovarjal na vprašanja.

V Komnu dne 15. dec. (predp. ob 11. in pop. ob 3.) Predmeti govora: 1. Kaj imamo storiti, da povzdignemo vinorejo na Krasu? 2. O sviloreji. 3. O veliki važnosti pogozdovanja in o znamenitosti gozda 5. Občna razprava.

V Sežani dne 22. dec. (pred. ob 11 $\frac{1}{2}$ in pop. ob 3 $\frac{1}{2}$) Predmeti govora: 1. Kako se napravlja dobro in stanovitno vino in kako imamo ravnati z mladim vinom? 2. O važnosti celičnega plojenja v sviloreji? 3. Kaj bi zamoglo prav zdatno izboljšati blagostanje k zaskega kmetovalca. 4. Občna razprava.

V Divači dne 23. dec. (predp. ob 10. uri pop. ob 2.) Predmeti govora: 1. Pogozdovanje Krasa. 2. Kaj bi zamoglo vsaj nekoliko povzdigniti blagostanje prebivalcev zgornjega Krasa. 3. Občna razprava.

V Gorici dne 2. januarja 1873, v kmetijski šoli ob 10. uri predp. Predmeti govora: 1. Kako naj gospodarji goriški okoličan, da prav zdatno pomnoži svoje dohodke? 2. Občna razprava o gospodarskih predmetih.

Za okraje: Kanal, Tomin, Cirkno, Bovec, Kobarid, se bo pozneje naznanil čas in predmet govora. Ob enem se naznanja, da je g. Povše prostovoljno sklenil tudi to zimopodučevati kmetovalce ob nedeljah. Dotični nedeljski poduk bo se redno pričel dne 12. januarja prih. l. ob 10. uzi v kmetijski šoli. Od 1. dec. t. l. bo kmetijska šola v hiši poleg ljudskega vrta (Giardino publico).

Katere tuje trte so našim razmeram ugodne?

Spisal M. B. R.

(Dalje).

V II. vrsto štejem vse trte, ktere nam dobra stanovitna mizna vina dajo, in se z obilno rodovitnostjo odlikujejo.

Vlaški rizling (wälschrisling). Po mnogih poročilih je ta trta v zadnji polovici 18. stoletja s francoskega v renske dežele prišla, od koder se je uže mnogo po avstrijsko ogerski državi razširila. V vsaki zemlji je zadovoljna, in zamore prenesti dosta toplote, zatorej bi bila za naše kraje prav ugodna.

Posebno rodovitna je v rahlih, lahkih zemljah in v suhih legah, akoravno tudi v težki zemlji dobro raste, se jej zemlja pogostoma zrahlja.

Vino od vlaškega rizlinga je močao, ognjeno, popolnoma okusno, akoravno brez posebne dišave; tudi je zamoremo, ako je dolgo časa na trti pustimo, kot plemenito vino v steklenicah prodati.

Zierfandler. Ta trta je na spodnjem Avstrijskem doma, posebno okoli Gumpoldskirhna mnog. zasajena, kder jo tudi pozno rudečo trto (spätroth) imenujejo. Zahteva gorko lego, rahlo kamenito zemljo, v kateri je mnogo in enakomerno rodovitna.

Vino iz tega grozdja je sladko, močno in prejetno okusno, ima malo in čisto vinsko kislino. Vsled teh lastnostij je zamoremo, ako nam vino rizlinga v slabih letih prekisló postane, ž njim mešati, in si tako rizlingovo vino popraviti.

Rothgipfler. Ime te trte bi se dalo po slovenski v „rudeči vrh“ prestaviti in mi bi se lahko tudi tega imena poprijeli, ktero bi nam k spoznavanju te trte služilo in izjemno posebnost te trte naznanjalo, ker njene mladike imajo rudeče vrhe.

Ta trta je tudi na spodnjem Avstrijskem doma, in je posebno okoli Perchtoldsdorf-a pri Dunaju mnog. zasajena, po nekterih krajih se tudi reifler imenuje. Zarad njene pozne zrelosti jo na spodnjem Avstrijskem (kder redkokrat doprave zrelosti pride) malo šislajo, akoravno bi za množenje izvrstne lastnosti imela.

Ta trta je z vsako zemljo zadovoljna, prav rodovitna, in ker bi pri nas gotovo popolnoma dozorela, je mnogo priporočevanja vredna.

Rudeči vrh nam daje izvrstno vino, s popolnim okusom, z milo kislino, z mnogim sladkorjem; tudi v steklenicah bi je drago prodali.

Ortlieber (rumeni). Ta trta je s Francoskega na renske dežele prinešena bila, od koder se je uže mnogo po avstrijski državi razširila. V vsaki zemlji je zadovoljna in se prišteva k najrodovitnejšim trtam. Akoravno v vsaki zemlji mnogo raste, nam je n j mogoče zavoljo nje slabe lastnosti, da rado grozdje v jeseni gujje, na vsako suditi. V mokrih letih nam bole posušilo v debelih ilovčnih zemljah grozdje te trte gujlo, v plitvih kamenitih zemljah nam rada, (zavoljo pomirjenja mokrote) v poletni suši v rasti zastane. Najbolj je tedaj, da jej pri nas pom šane in nepl. tove zemlj. poščemo, in v jeseni z odstranjenjem nepotr. baih mladik i perj, grozdju več svetlobe in zraka damo in j. tako deloma gujlobe obvarujemo.

Trta od ortlieberja se v poskuš. valnem v nogradu vinorejske šole v Klosterneuburgu skoz osem let z največo obilnostjo odlikuje. Od te trte zamorem na enem samem oralu vinograda 180 - 208 veder vina pridelati.

Vino od ortlieberja se šteje k dobrim miznim vinom, je sladko, ima malo in mlo kislino in je prav okusno. — Želeti bi bilo, da bi ta trta, zarad velike svoje rodovitnosti, tudi v naših vinogradih prostora našla.

Rudeči veltlinec (veltliner-roth) na spodnjem Avstrijskem doma, je posebno okoli Rötza in okoli Langealoisa mnogo zasajen.

Ta trta zahteva debelo ilovčno ali glisnato zemljo, v kateri je prav rodovitna. Z lego nij trta izbircna, raste v vsaki dobro; nahajamo jo naspodnjem Avstrijskem na visokih in nizkih lehah.

Nuhaja se še več vrst veltlinca, od katerih le še enega omenim, namreč: rudeče beli veltlinec, (rothweiss) kateri se tudi z obilno rodovitnostjo odlikuje in tudi debelo glinasto zemljo zahteva.

Te dve trti dajete tudi izvrstna popolnoma okusno vino, ktero se k dobremu miznemu vinu šteje.

Liverdon (ali debelo jagodni burgundec). Ta trta kakor tudi vse, ktero k družimi burgundecem spadajo, se je s Francoskega po renskih deželah, in od tod po avstrijski državi mnogo razširila.

Nebrojno števila burgundecv nahajamo v zapisnikih francoskih vinorejcev, kateri se pa vsi eni ali drugi poglavitni vrsti burgundca bližajo. Razlikujejo se v jagodnih grozdja tri poglavitni vrste: 1) Debelo jagodni, kateri se liverdon imenuje inam v obilnosti dobro mizno vino daje, 2) srednje jagodni, ali navadni burgundec kterege se največ nahaja, in kateri nam izvrstno vino daje, 3) drobno jagodni burgundec, od kterege dobivamo najboljše vino izmed vseh burgundecv.

Liverdon, kakor tudi vsi burgundci je v vsaki zemlji zadovoljec in raste povsod prav dobro, ali huče mokratno imeti, ker v suhih legah bi nam ta trta zastajala in slabo vino dajala.

Kakor je bilo uže pri zgodnjem črnem burgundcu rečeno, bi bili pri nas ilovčni, proti zahodu ležeči vinogradi za to trto najboljši, v katerih bi zamogli izvrstna črna vina pridelovati.

Za obilno prideljavanje črnega vina bi bila ta trta od črnih naj sposobnejša.

Črna kadarka. Ta trta je na Ogrskem doma. Sloveča črna ogrska vina, budimsko (Ofner) erlavsko in villania se imajo za svoje drobno ime temu grozdju zahvaliti. Ta trta raste na vsaki zemlji prav dobro in je prav rodovitna. Lego huče gorko imeti, ker more dosta vročine prenesti, kder bi nam skoro vsaka trta od prevelike suše ovenela ali se posušila, nam bole ta dobro rastle in obilno sadu dala.

Znamenito je tudi, da ima vino iz tega grozdja prav male strojnine in zatorej bi bila za naše kraje, kder imajo navadno vsa čena vina preveč strojnine prav ugodna.

Višnjela frankovka (Blaufränkisch) na spodnjem Avstrijskem doma, v renskih deželah pod imenom lumburgčan znana. V frankovka raste v vsaki legi prav dobro in je prav rodovitna. Dajo nam dobro mizne, o vino ktero je malo ostrejše in ima malo več kisl. kot portugizec. Ker pa zaduje, zarad premalo kisl. večkrat prepléhko postane, se navadno z vinom od viš. frankovke pomeša in tako izvrstno vino napravi. Zaradgelj se povsod na spodnjem Avstrijskem, kder portugiščeva trta raste, tudi ta trta nahaja.

(Konec prih)

Advokat
Dr. JOSIP JAKOPIČ
V GORICI,

je odprl svojo pisarnico v magistratni ulici (Contrada dei Municipio), hiš. št. 42. v prvem nadstropju.